

N. Lukach

THE POLITICAL DIMENSION OF COMBATING HUMAN TRAFFICKING IN THE EU

The article presents complex, systematic study of the political dimension of combating human trafficking in the EU. Today human trafficking gained the grand scale of its spreading and it has affected almost all European countries and their neighboring regions. Very often human trafficking is confused with illegal migration since both phenomena are connected with shadow economy and they constantly fuel corruption, money laundering, hindering economic and democratic development of society. Trafficking in human beings, for whatever reason – sexual exploitation or work – is a violation of fundamental human rights. Because it affects vulnerable groups such as women and children in particular, the European Union has focused its action on objectives aiming to protect these groups and to prevent and combat this phenomenon, especially by strengthening cooperation and coordination between the police and judicial authorities of the Member States. The action of the EU, which in this way is also designed to protect the victims of trafficking, is based on instruments defining its objectives and priorities, but it is also integrated in a broader context of protection against violence, sexual tourism and child pornography.

Key words: human trafficking, human smuggling, illegal immigration, globalization, transnational criminal groups, EU action against human trafficking.

РЕЦЕНЗЕНТИ: Балабанов К.В., д.політ.н, проф.; Краєвська О.А., к.політ.н, доц.

УДК 323.1(437.1/2)

Г.І. Мелеганич

ТЕНДЕНЦІЇ ЕТНОПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

У статті проаналізовано етнонаціональні зміни, що відбулися в Чеській Республіці в розрізі переписів населення, що відбулися в 1994, 2001 та 2011 роках. Вказано на основні тенденції, що відбуваються в чеському суспільстві в етнонаціональній площині. Розглянуто нормативно-правову базу забезпечення прав національних меншин та діяльність державних структур, що їх забезпечують.

Ключові слова: національні меншини, етнонаціональна політика, перепис населення, етнополітичний розвиток, етнополітичний менеджмент.

Необхідність дослідження етнополітичних процесів та забезпеченості прав національних меншин у Чеській Республіці для України обумовлена рядом причин. По-перше, спільна історія сучасної частини України (Закарпаття) з Чеською Республікою (Чехословаччиною) з 1921 по 1939 рр. По-друге, постійне збільшення чисельності українців на території Чеської Республіки. По-третє, прагнення України до вступу у ЄС, вимагає вивчення досвіду цих країн у всіх сферах, в етнополітичний зокрема.

Чеська Республіка визначається дослідниками як поліетнічна держава. Проте, за останні двадцять років у національному складі республіки відбулися суттєві зміни. Вивчення етнополітичних процесів та аналіз явищ, які на них впливають окремо не досліджувалися українськими дослідниками. Вітчизняні вчені більше уваги приділяли трансформаційним процесам у Чеській Республіці – Н.В. Марадик, розвитку

українсько-чеського міждержавного співробітництва – Р.В. Корсак, О.В. Цуп. Водночас етнополітичні проблеми сучасної України вимагають вивчення досвіду європейських країн в цій царині. Деякі аспекти цієї проблематики досліджували такі вчені як О.В. Антонюк [1], К.М. Вітман [2], Ю.А. Юрійчук [7]. Проте комплексного дослідження забезпечення прав національних меншин в Чеській республіці немає. Завданнями даного дослідження є визначення динаміки етнонаціональної структури Чеської Республіки, аналіз нормативно-правової бази та структура етнополітичного менеджменту.

У ХІХ ст. в Центральній та Східній Європі правили багатонаціональні імперські держави. Але рівень національної диверсифікації європейських держав знизився внаслідок поступального розпаду імперії Османів, Романових і Габсбургів. Національно диверсифікація зазнала ще більшої ерозії в результаті звірств за часів нацистської окупації, «етнічних чисток» і перегляду державних кордонів, які відбувалися після поразки нацистів. Наступним ударом для неї став розпад Югославії, Чехословаччини та Радянського Союзу. В результаті всіх цих подій виникли держави, які тепер істотно наблизилися до моделі «держави-нації» або «однаціональні держави» - вважає В. Міллер [5, с. 139]. Проте результати переписів у 1994, 2001 та 2011 роках змінюють цю тенденцію. У 1994 році чехами себе назвало 81,2% опитаних, 13,7% своєю національністю вказали «моравець» та «сілезець». Крім того, 3,1% населення склали словаки, 0,6% поляки, 0,5% німці та 0,9% інші національності. Особливістю цього перепису стало те, що несподівано для багатьох відбулося зростання місцевого патріотизму в Моравії та Сілезії. Це явище вже досягло рівня, за якого можна говорити про виникнення тієї чи іншої форми ідентифікації, пов'язаної з етнічним самовизначенням [7, с. 142].

У 2001 році домінуючою меншиною залишилися словаки – 1,86 % (193 190), хоча в порівнянні з 1994 роком їх кількість зменшилася майже в два рази. Польська меншина складала 0,5% (51 968 жителів), німецька національна меншина 0,38% (39106 жителів), українська національна меншина – 0,21% (22112 жителів), угорська національна меншина – 0,14 % (14672 жителів), російська етнічна меншина – 0,12% (12369 жителів), циганів – 0,11% (11746 жителів), а болгарів, хорватів, греків, сербів та русинів від 1 до 4 тисяч осіб, тобто від 0,01 до 0,05 % населення.

За даними останнього перепису 2011 року в Чехії мешкає 10 мільйонів 562 тисячі людей (див. табл. 1). За 10 років, що минули з моменту попереднього перепису населення країни, кількість її жителів збільшилася на 322 тисячі, однак пов'язано це не зі зростанням народжуваності, а з припливом іноземців, кількість яких за цей період збільшилася на 261%, що складає майже півмільйона. Особливістю останнього перепису також є те, що про свою національну приналежність не захотіли відповісти 2,64 млн. чоловік, що складає практично чверть всього населення країни. Під час попереднього перепису, що проводився в 2001 році, подібне небажання виявили лише 173 тис. чоловік. Проте беззаперечно чехи залишаються домінуючим етносом у країні і становлять близько 70 % населення разом з двома субетносами – моравами та сілезцями, які становлять 13,6% від чеського етносу. В 2011 році майже вдвічі порівняно з 1991 роком зменшилася чисельність словаків (147 152 чол.), поляків (39 196 чол.), угорців (8 920 чол.), німців (18 658 чол.) через їх асиміляцію. За рахунок постійної трудової міграції значно зросла кількість українців (53 253 чол.), росіян (17 872 чол.), в'єтнамців (29 660 чол.), якій сприяє відкритість чеського суспільства [12].

Щодо територіального розподілу найбільш чисельного населення – чехів, вони представлені в національній структурі у всіх регіонах країни. Найбільша частка їх

(97%) в містах Хрудім, Пелхрїмов і Брод, найнижча (75%) – в Брно. Моравського населення найбільше на історичній території країни Південноморавському краї. Сілезька національність широко представлена в Опаві, районах Сілезії, Карвіна і Фрідек-Містек.

Досвід проживання у чеському середовищі наклав відбиток на багатьох представників словацької меншини. Процеси культурної та мовної асиміляції відбуваються повільно, але невпинно. У зв'язку з давнім існуванням єдиної держави чехів і словаків та враховуючи широкий спектр факторів (зайнятість, місце строкової військової служби, навчання, переселення з сімейних обставин і т.д.), більш значне число людей з словацької національності проживає в Моравії, особливо в містах Карвіна і Соколов. На сьогоднішній день друга за величиною словацька громада у світі налічується саме в Чеській Республіці.

Кількість представників німецької меншини поступово меншає і домінує лише в прикордонних районах Західної Чехії, зокрема, в Карлових Варах і Усті-над-Лабем.

Польська національність переважає в містах Карвіна і Фрідек-Містек. Кількість представників польської національної меншини збільшилася в трьох регіонах – Центральночеському (більше двох третин), Південноморавському і у Празі, значно скоротилося в Карлових Варах (на чверть) та Мораво-Сілезькому краї.

Особливу етнічну групу становлять роми, якими заявили себе лише 0,05% осіб із загального національного складу держави. У той час, як число людей, які визначили ромську мову в якості рідної в три рази більше від цієї кількості. Як стверджує Ю.А. Юрійчук, ромська община на чеській землі складається з двох груп: одна частина, що проживає на території Чехії та Моравії протягом кількох століть і веде напівкочовий спосіб життя, та інша – більша частина тих, які перекочували на територію Чехії із Словаччини після Другої світової війни [7, с. 162].

Розміщення окремих етнічних груп, таких як польська, німецька переважає у традиційних сільських поселеннях. Водночас постійно проживаючі національності, в яких значне представництво іноземців (в'єтнамці, українці, росіяни), більше представлені у великих містах, де концентруються робочі місця.

Петра Ковач зробила класифікацію посткомуністичних держав за «шкалою етнічного клімату», який частково ґрунтується на національній політиці, відбитій у внутрішньому законодавстві, та прихильності до міжнародних угод. Чехія знаходиться на «сприятливому боці шкали». Але ця класифікація є радше показником етнічної гомогенності Чехії та лібералізму чеської влади, ніж упередженості Чеської республіки [5, с. 148]. Цьому сприяє своєрідна система етнополітичного менеджменту, що склалась у Чеській Республіці. На рівні законодавчих органів влади питання національних меншин зачислені до повноважень Підкомітету з питань національних меншин Палати депутатів і Підкомітету із застосування Хартії основних прав і свобод. Обидва ці Підкомітети функціонують у межах Комітету прохань Палати депутатів. Питаннями національних меншин займаються також Комітет із питань петицій, Комітет із питань прав людини, Комітет із питань науки, Комітет із питань освіти і Комітет із питань культури Сенату Чеської Республіки.

У структурі виконавчої влади функціонують два консультативні органи – Урядова рада у справах співтовариства ромів і Урядова рада з національних меншин. Існують також спеціальні органи (наприклад, робочі комітети Міністра праці і соціальних справ), які сформовано в лінійних міністерствах. На місцевому рівні (у районних органах влади) створено посади радників із питань циган, які також допомагають координувати процес інтеграції меншини циган. Посада координатора радників із питань циган функціонує на рівні регіональних органів самоврядування [1].

Представники національних меншин є в Консультативній раді Міністерства культури і Консультативній раді Міністерства освіти, молоді та спорту.

Члени Ради з національних меншин представлені на рівні заступника міністра Міністерства Фінансів, Міністерства культури, Міністерства освіти, молоді та спорту, Міністерства праці та соціальних справ, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства юстиції, Міністерства закордонних справ, представника канцелярії президента, омбудсмена, Уряду комісара з прав людини, заступника члена Кабінету міністрів та дев'ятнадцяти представників із дванадцяти національних меншин (від 1 до 3 відносно числа меншини та її історичного і сучасного становища). Раду очолює член уряду на пропозицію Прем'єр-міністра, який затверджується урядом. Рада має в цілому 30 членів із різних установ та організацій [9].

Щороку Рада доповідає в уряді про становище національних меншин у Чеській Республіці. Ця доповідь містить інформацію від усіх міністерств, місцевих та регіональних органів влади, що працюють з представниками національних меншин та від самих меншин. Із 2002 року цій доповіді надається особлива увага у зв'язку з ратифікацією Європейської хартії регіональних або міноритарних мов у Чеській Республіці з акцентом на реалізацію етнонаціональної політики на місцевому та регіональному рівні.

Урядова Рада у справах співтовариства ромів є консультативним, координаційним органом уряду. До складу Ради входять 12 представників від центральної влади (у ранзі заступника міністра), а також 6 представників ромів (відповідним розпорядженням уряду в 1998 році число представників було збільшено до 12 із метою досягнення рівного представництва). Представники співтовариства ромів призначаються в Раду на підставі регіонального принципу. Рада у справах співтовариства ромів щорічно, починаючи з 2004 року доповідає про становище громади циган в Чеській Республіці. Мета цього полягає в оцінці стратегічних документів у галузі інтеграції ромів, а також аналіз відповідних державних резолюцій як на національному, так і місцевому рівні. Звіт відображає законодавчі та інституційні зміни, визначає часткові успіхи і невдачі втручання, що призвели до змін в якості життя циган, а також містить приклади позитивних практик і оцінку ризиків подальшого розвитку подій у разі відмови від вирішення поточних проблем громади ромів в Чеській Республіці [13]. Але, на жаль, інтеграція ромів відбувається дуже повільно, і більш доцільно говорити про їх ізоляцію політичну, культурно та соціально-економічну.

На рівні місцевого самоврядування у населених пунктах, де компактно проживають представники національних меншин, можуть також створюватися комітети у справах національних меншин. Водночас у будь-якому населеному пункті, незалежно від кількості представників національних меншин, при необхідності, може створюватися комісія у справах національних меншин. Такі комісії існують, наприклад, в Празі, Ліберці, Мості.

Законодавчі та нормативні питання у сфері національної політики в Чеській Республіці відповідають міжнародним конвенціям і угодам, які підписав уряд країни. Правову базу захисту національних меншин у Чеській Республіці складає Конституція та ряд законів, зокрема закон про громадянство. Так, стаття 6 Конституції говорить про те, що політичні рішення виходять із волі більшості, що виражається вільним голосуванням, і що рішення, що приймаються більшістю, враховують права меншості [3].

У контексті аналізу правової бази захисту прав меншин у Чехії окремо треба згадати Хартію основних прав і свобод. Хартія, прийнята Чеською республікою у 1991 році і стала першим документом в якому були зафіксовані положення про захист

меншин. Хартія містить главу присвячену правам національних та етнічних меншин. Документ гарантує всім, тобто і громадянам, і іноземцям, без розрізнення статі, раси, кольору шкіри, мови, віросповідання, релігійних або інших переконань, національного або соціального походження, приналежності до національної або етнічної меншини, майнового і іншого стану, родинного походження, загальну заборону дискримінації. Стаття 24 говорить, що приналежність до якої-небудь національної або етнічної меншини не повинна нікому завдавати шкоди. Водночас усім громадянам, що складають національні або етнічні меншини, гарантується усесторонній розвиток, зокрема, право спільно з іншими представниками меншості розвивати власну культуру, поширювати і отримувати інформацію на рідній мові і гуртуватися в національні об'єднання [6].

У Чеській системі права налічується декілька законів, що регулюють використання меншинами наданих їм прав. Проте деяку комплексність можна побачити лише в Законі № 273/2001 про права людей, що відносяться до національних меншин. Закон про права національних меншин почав діяти від 2 серпня 2001 року (№ 273/2001). На його правову структуру вплинули Хартія прав і свобод людини, Рамкова конвенція про захист національних меншин та Рекомендації Ради Європи № 1201 від 1993 року. У ньому почали розрізняти представників національних меншин та іноземців. Тому особлива увага приділяється визначенню понять «національна меншина» та «член національної меншини». «Членом національної меншини є громадянин Чеської Республіки, який відносить себе до іншої, а ніж чеська національності і виявляє бажання вважатися членом національної меншості разом з іншими співгромадянами, що відносять себе до тієї ж національності». Тоді як під національною меншиною розуміють співтовариство громадян Чеської Республіки, що відрізняються від інших громадян, як правило, іншим етнічним походженням, мовою, культурою і традиціями, які у кількісному відношенні є меншістю, й одночасно висловлюють бажання вважатися національною меншиною, щоб мати можливість спільно зберігати і розвивати свою самобутність, мову, культуру, а також із метою представництва і захисту інтересів свого історично сформованого співтовариства» [2, с. 634].

Цей закон також зобов'язує уряд підтримувати діяльність та розвиток національних меншин, однак лише тих, які традиційно довго живуть на території Чехії, в основному це європейські етноси. Для затвердження пріоритетності європейських національних меншин у дорадчий орган при міністрі внутрішніх справ входять представники наступних національних меншин: болгарської, хорватської, угорської, німецької, польської, циганської, русинської, російської, грецької, словацької, сербської і української (перераховано по чеському алфавіту). Подібний перелік зустрічається і в інших документах. Статус меншини має вирішальне значення для статусу національних меншин – як з точки зору законодавства, так і з точки зору культурного і соціального розвитку. Водночас деякі етнічні меншини в Чеській Республіці, ще й досі користуються захистом на основі міжнародних договорів та двосторонніх угод. Це польська меншина, німецька, словацька і хорватська.

Що стосується становища інших меншин або, вірніше, іноземних діаспор, що складаються з осіб із дозволом на довготривале або постійне мешкання, то їх статус регулюють особливі правила. У зв'язку з постійною міграцією до країни неєвропейських народів (насамперед, в'єтнамців та китайців) законодавчий процес у цій області йде безперервно, реагуючи на актуальну проблематику міграції й інтеграції іноземців [4]. Показовим стало те, що після оприлюднення результатів перепису населення 2011 року представники в'єтнамських і білоруських меншин стали повноправними членами Ради

у справах національних меншин в липні 2013 року [11]. Тобто, побачивши зміни у національному складі населення влада одразу відобразила це в урядовому органі, що компетентний у даних питаннях.

Закон про права національних меншин гарантує особам, які належать до національних меншин такі основні права. По-перше, право людини на вільний вибір приналежності до національної меншини, за яку вона не повинна зазнавати дискримінації. Державні органи не ведуть облік за національністю. По-друге, право об'єднуватися в національні організації, політичні партії йо політичні рухи. По-третє, право на участь у вирішенні проблем національних меншин. Це право представників національних меншин здійснюється через комітети у справах національних меншин та Раду у справах національних меншин. По-четверте, право на використання імені та прізвища мовою національної меншини. По-п'яте, право на збереження, розвиток і повагу до культури, традицій і мови національних меншин. Для цього створюються умови і підтримуються державні програми, спрямовані на театри, музеї, галереї, бібліотеки та інші культурні та громадські заходи національних меншин. Право на поширення та отримання інформації мовою національної меншини. Держава підтримує публікацію періодичних і неперіодичних видань, радіомовлення мовами національних меншин, які традиційно довго живуть у Чеській Республіці [10].

Законодавством передбачено гарантії загального розвитку меншин та їх культур. У вже згадуваній Хартії основних прав і свобод зазначається, що «громадянам, що належать до національних або етнічних меншин, за умов, встановлених законом, гарантується також: а) право на освіту на своїй мові, б) право користуватися своєю мовою в офіційних стосунках, в) право брати участь у вирішенні питань, що стосуються національних і етнічних меншин [6]. Загального закону про національні меншини та їх права в Чехії в той час ще не існувало.

Кожна національна меншина Чеської Республіки відрізняється своїми етнічними символами від основного складу суспільства (мовою, культурними традиціями, менталітетом) і не приймає національної ідентичності більшості. Із проблемою національних меншин Чеська Республіка стикнулася одразу ж після свого створення. Як стверджує український дослідник К.М. Вітман, етнонаціональна політика Чехії базується не на немеханічному врахуванні питомої частки тієї чи іншої етнічної групи у загальному складі населення, а на принципах взаємоіснування у межах однієї держави з етнічними батьківщинами протягом історії [2, с. 636].

Етнічні меншини підтримуються головним чином за рахунок грантових програм із державного бюджету (Міністерство культури, Міністерство освіти, молоді та спорту і Апаратом уряду).

Тематично ця підтримка включає такі програми:

- підтримку збереження, розвитку та популяризації культури національних меншин;
- підтримку поширення і отримання інформації мовами національних меншин;
- підтримку освіти мовами меншин і полікультурної освіти;
- підтримка проектів інтеграції громади ромів.

Важливим показником етнонаціонального розвитку є мовна політика. Державною мовою в Чеській Республіці є чеська. Чеською розмовляє переважна більшість населення країни (близько 96%), але її використання не регламентується спеціальним законом про мову. Згідно з відповідними іншими законами переговори влади й рішення ведуться чеською мовою. Водночас податкові органи можуть

використовувати чеську або словацьку мову. Визначаючи офіційний статус чеської мови, законодавство допускає використання фізичними особами їхньої рідної (нечеської) мови в органах державної влади та місцевого самоврядування, у судах, у випадку, якщо їхнє знання чеської є недостатнім. Громадяни Чеської республіки, що належать до національних меншин мають право спілкуватися в органах влади рідною мовою за допомогою перекладача, витрати на якого оплачує держава. Однак, у дійсності подібна практика є досить рідкісною, і в абсолютній більшості мовою спілкування в офіційних закладах є чеська мова, у рідкісних випадках – словацька.

При одержанні середньої освіти громадянин Чеської Республіки зобов'язаний вивчати чеську або словацьку мову. Громадянам німецької, угорської, польської та української національностей гарантоване право отримання освіти рідною мовою. Законодавство передбачає існування радіо- та телепередач мовами національних меншин, що покликано сприяти розвитку їх культур [7, с. 143].

Чеські громадяни, які належать до національних та етнічних меншин, можуть відповідно до Хартії основних прав і свобод людини спілкуватися їхньою рідною мовою. Національні меншини, які «традиційно і в довгостроковій перспективі» проживають в Чеській Республіці, мають право на освіту і навчання рідною мовою в школах, дошкільних і шкільних установах на умовах, встановлених законом. Ці меншини також можуть створювати приватні школи, приватні дошкільні та освітні установи з викладанням мовами меншин. Національні меншини мають право на двомовні назви в муніципалітетах, в яких вони живуть, і назви вулиць, громадських місць, будівель та інших об'єктів. Спеціальні закони регулюють участь представників національних меншин у розв'язанні питань, що зачіпають їхні інтереси, використання рідної мови у суспільному житті, поширення та отримання інформації мовами національних меншин, освіти мовами національних меншин, збереження і розвиток культури національних меншин та недискримінації [10].

У Чеській Республіці особи, які належать до національних меншин, можуть утворювати свої організації без обмежень. Вони є незамінним гравцем у реалізації інтеграційної політики. Їх роль особливо важлива для створення умов взаємної поваги і співіснування, захисту від дискримінації, расизму, ксенофобії та прагнення до взаємного спілкування між іноземцями і більшістю суспільства. Ці організації представлені громадськими об'єднаннями, що діють як некомерційні організації. Тільки деякі національні меншини можуть створювати державні корпорації або фонди. Національний принцип був установлений і щодо політичних партій і політичних рухів, але з короткостроковим формальним існуванням (крім циганської Громадянської ініціативи і угорського політичного руху «Співіснування», який зарекомендував себе на місцевому рівні) [10].

Використовуючи своє право на об'єднання, більшість національних меншин уже з часу проголошення утворення Чеської Республіки почали утворювати різного роду організації. І станом на кінець 2013 року було зареєстровано 771 громадська організація національних меншин у Чеській Республіці [11].

Підводячи підсумок, варто наголосити, що в умовах трансформаційного періоду Чеська Республіка пройшла значну еволюцію в етнополітичній сфері. Чехія є державою з поліетнічним складом населення. У силу свого географічного розташування, країна опинилась в епіцентрі трудових міграційних переміщень зі Сходу. Внаслідок цього поряд зі словаками, німцями та поляками, в етнонаціональній структурі населення досить чисельно представлені є насамперед етнічні громади українців, в'єтнамців та росіян. Втім на рівні громадських організацій вони гармонійно вписуються в сучасну етнокультурну мозаїку Чеської Республіки. Саме цьому сприяє розгалужена структура

етнополітичного менеджменту та запровадження міжнародних норм захисту прав національних меншин та етнічних груп.

Таблиця №1. Етнонаціональний склад Чеської Республіки

Національність	2011		2001		1991	
		%		%		%
Загальна кількість населення	10 436 560	100	10 230 060	100	10 302 215	100
чехи	6 711 624	64,31	9 249 777	90,4	8 363 768	81,2
моравці	521 801	5	380 474	3,7	1 362 313	13,2
словаки	147 152	1,41	193 190	1,9	314 877	3,1
українці	53 253	0,51	22112	0,2	8 220	0,1
поляки	39 096	0,37	51 968	0,5	59 383	0,6
в'єтнамці	29 660	0,28	17 462	0,2	421	0,0
німці	18 658	0,18	39106	0,4	48 556	0,5
росіяни	17 872	0,17	12369	0,1	5 062	0,1
сілезці	12 214	0,12	10 878	0,1	44 446	0,4
угорці	8 920	0,08	14672	0,1	19 932	0,2
роми	5 135	0,05	11746	0,1	32 903	0,3
болгари	4 999	0,05	4 363	0,0	3 487	0,0
китайці	3 212	0,03	-	-	-	-
греки	2 043	0,02	3 219	0,0	3 379	0,0
білоруси	2013	0,02	-	-	-	-
хорвати	1125	0,01	1 585	0,02	-	-
русини	739	0,01	1 106	0,0	1 926	0,0
румунни	-	-	1 238	0,0	1 034	0,0
особи, що зазначають дві національності	163 648	1,51	12 978	0,1	-	-
не дали відповіді	2 642 666	25,32	173 000	1,7	-	-
інші	50730	0,55	30 402	0,3	32 508	0,3

Список використаної літератури

1. Антонюк О. Етнополітичний менеджмент: теоретичне обґрунтування та емпірична реальність [Електронний ресурс] / О. Антонюк // Персонал – 2007 – №8 – Режим доступу : // <http://personal.in.ua/article.php?id=547>
2. Вітман К. М. Особливості етнопонаціональної політики Чехії: дискримінація неєвропейських меншин / К. М. Вітман // Держава і право. – 2009. – Вип. 43. – С. 630-637.
3. Конституція Чехії (Чешской Республики) от 16 декабря 1992 г. [Електронний ресурс] // Конституции государств Европы / ред. Л. А. Окуньков. – М. : Норма, 2001. – Режим доступу : <http://www.czinvest.ru/o-chehii/constitution.html#g13>
4. Меньшинства и иммигранты в политике Чехии. [Електронний ресурс] // Русское слово. – 2006. – № 3. – Режим доступу : <http://www.ruslo.cz/articles/86/>
5. Мілер В. Звичаєва корупція? Громадяни та уряд у посткомуністичній Європі / В. Мілер, О. Гределанд, Т. Кошечкіна. – К. : К.І.С, 2004. – 328 с.
6. Хартия основных прав и свобод Чехии (Чешской Республики) от 9 января 1991г. [Електронний ресурс] // Конституции государств Европы / ред. Л. А. Окуньков. – М. : Норма, 2001. – Режим доступу: <http://www.czinvest.ru/o-chehii/constitution.html#g13>
7. Юрійчук Ю. А. Національний фактор у суспільно-політичному розвитку Чехії та Словаччини (1989-середина 1990-х рр.) : дис... канд. іст. наук : спец. 07.00.02 / Ю. А. Юрійчук; Чернівецький держ. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 2000. – 196 с.
8. Národnostní složení obyvatelstva [Electronic resource] // Офіційний веб-сайт Český statistický úřad. – [Mode of access <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/p/4114-03>
9. Rada vlády pro národnostní menšiny [Electronic resource] // Vláda České republiky. – Mode of access : <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/historie-a-soucasnost-rady-15074/>
10. Žemličková G. Menšiny – základní informace [Electronic resource] / G. Žemličková // Národní informační centrum pro mládež. – Mode of access : <http://www.nicm.cz/mensiny-zakladni-informace>
11. Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2013 [Electronic resource]. - Mode of access : <http://www.mezikulturnidialog.cz/knihovna/zprava-o-situaci-narodnostnich-mensin-v-ceske-republice-za-rok-2013.html>
12. Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2012 [Electronic resource] // Úřad vlády ČR Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny. – Mode of access : http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/dokumenty-rady/zprava_2012_tiskarna.pdf .
13. Zpráva o stavu romských komunit v České republice za rok 2008 [Electronic resource]. – Červenec 2009. – 81 s. – Mode of access : [proculture.cz>root/downloadfile.php](http://proculture.cz/root/downloadfile.php)

Стаття надійшла до редакції 20.05.2014 р.
Н. Melehanych

THE TENDENCIES OF THE CZECH REPUBLIC'S ETHNOPOLITICAL DEVELOPMENT

The Czech Republic should be reckoned among the countries with poly-ethnic composition of population. Czechs together with Moravians and Silesians are the dominating ethnical and state-making core of the nation. This fact was proved by national population censuses of 1991, 2001 and 2011. For our studies the most important is the national census of 2011 the results of which differ greatly from the results of the previous years. Firstly, 2.65 million people refused to show their national identity, that is about 1/4 of the entire population. Secondly, when comparing the data of 2001 and 2011 one can see the decline in numbers of

Czechs from 90,4% to 64,3% that is from 9 249 777 to 6 711 624 persons. Also, smaller number of people call themselves Silesians or Moravians, accordingly 0,4% and 13,2% in 1991 compared to 0,1% and 4,9% in 2011. Thirdly, the number of national minorities who historically find themselves on the territory of the state has been decreasing owing to language assimilation and integration into all-Czech society. Fourthly, within the last ten years passed from the previous national census population of the country has been added by more than 200 thousand people and it is connected with foreign immigration growth. Fifthly, a great number of people during the 2011 population census showed themselves as belonging to two nationalities what made it complicated to finally add up. Most of such persons were among Romani, German, Greek, Rusyn, Croatian, Slovakian and Serbian minorities. That is, the census of 2011 proves to the fact that due to labour migration together with Slovaks, Germans and Poles in the ethnic and national structure of population there has become represented a considerable number of ethnic communities of Ukrainians, Vietnamese and Russians. Whereas the decrease in number of title ethnicity is the result of Europeanizing of Czechs and their identification themselves as the representatives of the EU rather than of a certain state.

Normative basis of protection of the rights of national minorities complies with international standards, and there was passed a particular law in 2001. From the point of view of researchers this law gives preference to European ethnicities. In the meanwhile, in the structure of country's population there has grown the number of non-European ones, for example, Vietnamese, Chinese and Belarusians. The main state structures in charge of national minorities issues are the two consultative agencies – State Council on Romanis' affairs and State council on national minorities. National and ethnic minorities are supported mainly at the expense of grant programs from the state budget.

Key words: national minorities, ethnic and national policy, population census, ethnic and political development, ethnic and political management.

РЕЦЕНЗЕНТИ: Зеленько Г.І., д.політ.н, проф.; Оніщенко І.Г., д.політ.н, проф.

УДК 327.82

О.М. Мощенко

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ТУРЕЧЧИНИ ТА ІРАНУ В КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ ЗА РЕГІОНАЛЬНЕ ЛІДЕРСТВО

У статті аналізується сучасний стан турецько-іранських відносин. З'ясовано, що теперішні стосунки між двома країнами одночасно є взаємозалежними і суперницькими. Визначено найбільш перспективні напрями співпраці між Туреччиною та Іраном та точки їх розходження в питаннях регіональної політики. Розглянуто потенційні політико-економічні особливості для налагодження взаємовигідної співпраці між державами. Проаналізовано перспективи розвитку двосторонніх відносин між країнами та їх вплив на геополітичну ситуацію в регіоні.

Ключові слова: Туреччина, Іран, Близький Схід, Центральна Азія, зовнішня політика, суперництво, регіональне лідерство.

Постановка проблеми. Зовнішня політика Туреччини все більше зосереджує увагу на актуальних проблемах Близького Сходу. Сучасна зовнішньополітична стратегія